

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Н. Д. Маслій, М. А. Дем'янчук

ФІНАНСИ ПУБЛІЧНОГО СЕКТОРУ
українські реалії та світовий досвід

Навчальний посібник

Одеса

«Астропринт»

2022

УДК 336:336.1(075)

М31

*Рекомендовано до друку вченою радою
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
(протокол № 11 від 28 червня 2022 року)*

Рецензенти:

Олександр Іванович Лайко — доктор економічних наук, старший науковий співробітник, заступник директора з наукової роботи Державної установи «Інститут ринку та економіко-екологічних досліджень Національної академії наук України»;

Олена Альбертівна Князева — доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та цифрового бізнесу Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку

Маслій Н. Д.

М31

Фінанси публічного сектору: українські реалії та світовий досвід : навчальний посібник / Н. Д. Маслій, М. А. Дем'янчук. — Одеса : Астропринт, 2022. — 384 с.

ISBN 978-966-927-849-4

Навчальний посібник містить теоретичні матеріали, методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи. Він сприятиме засосенню теоретичних знань і формуванню практичних навичок щодо діагностики стану фінансових систем, визначення їх тенденцій, спостереження за дією економічних законів та ефективного застосування різних методів управління фінансами публічного сектору. Буде корисним здобувачам вищої освіти, аспірантам, викладачам, керівникам організацій всіх форм власності та іншим.

УДК 336:336.1(075)

ISBN 978-966-927-849-4

© Маслій Н. Д.,
Дем'янчук М. А., 2022

ЗМІСТ

Передмова.....	11
----------------	----

РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ФІНАНСІВ ПУБЛІЧНОГО СЕКТОРУ ТА НОРМАТИВНО- ПРАВОВА БАЗА ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Тема 1. Роль держави та її функції в економічному розвитку.....	16
1.1. Необхідність державного регулювання економіки.....	16
1.2. Економічні функції держави в умовах ринкової економіки.....	20
1.3. Принципи та методи державного регулювання економіки	22
Перелік питань до самоконтролю знань.....	25
Рекомендована література.....	26
Тема 2. Природа публічних фінансів.....	27
2.1. Передумови виникнення публічних фінансів.....	27
2.2. Поняття та ознаки публічних фінансів.....	30
2.3. Функції публічних фінансів.....	34
Перелік питань до самоконтролю знань.....	37
Рекомендована література.....	37
Тема 3. Публічні фінанси як елемент фінансової системи.....	39
3.1. Поняття та принципи побудови фінансової системи.....	39
3.2. Публічні фінанси та їх складові у фінансовій системі України.....	42
3.3. Публічні фонди як матеріальна основа публічних фінансів.....	45
Перелік питань до самоконтролю знань.....	49
Рекомендована література.....	50
Тема 4. Ключові відмінності публічних, державних та приватних фінансів.....	51
4.1. Публічний інтерес як головна особливість публічних фінансів.....	51
4.2. Відмінні риси державних і приватних фінансів.....	53
4.3. Порівняння публічних, державних та приватних фінансів.....	57
Перелік питань до самоконтролю знань.....	59
Рекомендована література.....	59

Тема 5. Нормативно-правова база функціонування публічних фінансів.....	61
5.1. Фінансові право та фінансові правовідносини.....	61
5.2. Джерела фінансового права.....	63
5.3. Ключові нормативно-правові акти щодо публічних фінансових відносин.....	64
Перелік питань до самоконтролю знань.....	66
Рекомендована література.....	67

РОЗДІЛ 2. ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ТА СТРУКТУРА ДЕРЖАВНИХ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ

Тема 6. Державна фінансова політика та механізм її реалізації	70
6.1. Поняття і місце фінансової політики в економічній системі.....	70
6.2. Діяльність Міністерства фінансів України.....	73
6.2.1. Сучасна діяльність Міністерства фінансів України у сфері бюджетної політики.....	74
6.2.2. Сучасна діяльність Міністерства фінансів України у сфері податкової політики.....	76
6.2.3. Сучасна діяльність Міністерства фінансів України у сфері митної політики.....	83
6.2.4. Сучасна діяльність Міністерства фінансів України у сфері бухгалтерського обліку та аудиторської діяльності.....	84
6.2.5. Сучасна діяльність Міністерства фінансів України у сфері боргової політики.....	84
6.3. Види і типи фінансової політики.....	85
6.4. Поняття та структура фінансового механізму.....	88
Перелік питань до самоконтролю знань.....	93
Рекомендована література.....	93

Тема 7. Фіскальна та монетарна політика України.....	95
7.1. Сутність, завдання та види фіскальної політики.....	95
7.2. Сутність, мета та інструменти монетарної політики.....	97
7.3. Стабілізаційна політика держави.....	100
Перелік питань до самоконтролю знань.....	102
Рекомендована література.....	102

Тема 8. Бюджетна система та державний бюджет України...	104
8.1. Бюджетний устрій та поняття бюджетної системи.....	104
8.2. Державний бюджет України.....	106
8.3. Бюджетна класифікація.....	109
8.4. Бюджетний процес.....	110
Перелік питань до самоконтролю знань.....	111
Рекомендована література.....	112
 Тема 9. Державні публічні доходи та видатки.....	 113
9.1. Публічні доходи та їх характеристика.....	113
9.2. Сутність і призначення публічних видатків.....	115
9.3. Зв'язок функцій держави у класифікації публічних видатків.....	116
Перелік питань до самоконтролю знань.....	118
Рекомендована література.....	119
 Тема 10. Місце податків у формуванні публічних фінансів.....	 120
10.1. Сутність та функції податків.....	120
10.2. Класифікація податків.....	122
10.3. Значення податків у формуванні публічних фінансів...	124
10.4. Податкове стимулювання.....	125
Перелік питань до самоконтролю знань.....	127
Рекомендована література.....	128
 РОЗДІЛ 3. ПУБЛІЧНІ ФІНАНСИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ФОНДИ ЗАДОВОЛЕННЯ СУСПІЛЬНИХ ПОТРЕБ	
 Тема 11. Місцеві фінанси у складі фінансової системи України..	 130
11.1. Фінансові ресурси місцевого економічного розвитку....	130
11.2. Економічна сутність та роль місцевих фінансів.....	135
11.3. Поняття місцевих бюджетів та їхні складові.....	137
11.4. Система місцевих бюджетів.....	142
Перелік питань до самоконтролю знань.....	143
Рекомендована література.....	144

Тема 12. Публічні фінанси у міжбюджетних відносинах.....	145
12.1. Поняття, сутність та характеристика міжбюджетних відносин.....	145
12.2. Принципи та основні форми міжбюджетних відносин...	146
12.3. Реформування міжбюджетних відносин в Україні.....	149
Перелік питань до самоконтролю знань.....	150
Рекомендована література.....	151
 Тема 13. Бюджетна децентралізація.....	153
13.1. Сутність та значення бюджетної децентралізації.....	153
13.2. Цілі децентралізації в Україні.....	156
13.3. Переваги та недоліки децентралізації в Україні.....	157
13.4. Місцеві цільові програми як інструмент розвитку територій.....	159
Перелік питань до самоконтролю знань.....	161
Рекомендована література.....	161
 Тема 14. Фінансове вирівнювання.....	163
14.1. Поняття та необхідність фінансового вирівнювання.....	163
14.2. Міжбюджетні трансферти: сутність та види.....	165
14.3. Дотація вирівнювання та додаткові дотації.....	167
14.4. Субвенції та кошти, що передаються до місцевих бюджетів.....	169
14.4.1. Субвенція на виконання інвестиційних програм (проектів).....	171
14.4.2. Субвенція на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад.....	172
14.4.3. Субвенція з державного фонду регіонального розвитку.....	174
14.4.4. Субвенція на здійснення заходів із соціально-економічного розвитку окремих територій.....	176
14.4.5. Субвенція на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту й утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності в населених пунктах.....	178
Перелік питань до самоконтролю знань.....	178
Рекомендована література.....	179

Тема 15. Фонди цільових фінансових ресурсів на задоволення суспільних інтересів.....	180
15.1. Сутність, призначення та види цільових фондів.....	180
15.2. Державні бюджетні фонди цільового призначення в Україні.....	183
15.3. Державні позабюджетні фонди соціального забезпечення в Україні.....	186
Перелік питань до самоконтролю знань.....	189
Рекомендована література.....	190

РОЗДІЛ 4. ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ, ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА КОНТРОЛЬ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ

Тема 16. Фінансово-кредитні інструменти публічних фінансів	192
16.1. Сутність фінансово-кредитних інструментів публічних фінансів.....	192
16.2. Економічна сутність та функції державного кредиту.....	195
16.3. Поняття державного боргу, види та методи управління ним	197
16.4. Видатки на обслуговування державного боргу.....	200
16.5. Облігаційні позики.....	201
16.6. Державні та місцеві гарантії.....	205
16.7. Кредити міжнародних фінансових організацій.....	208
16.8. Револьверний фонд.....	216
16.9. Краудфандинг.....	222
Перелік питань до самоконтролю знань.....	225
Рекомендована література.....	226

Тема 17. Платоспроможність, транспарентність і стійкість публічних фінансів.....	227
17.1. Теоретичні підходи до визначення сутності ризиків публічних фінансів.....	227
17.2. Індикатори оцінки постійної фіскальної політики.....	229
17.3. Платоспроможність держави та інструменти мінімізації ризиків для публічних фінансів.....	231
17.4. Транспарентність публічних фінансів України.....	232
17.5. Стійкість публічних фінансів.....	236
Перелік питань до самоконтролю знань.....	239
Рекомендована література.....	240

Тема 18. Фінансовий менеджмент публічних фінансів.....	241
18.1. Сутність фінансового менеджменту публічних фінансів.....	241
18.2. Пріоритетні дії уряду у контексті державних стратегій..	247
18.3. Проблеми і перспективи управління у публічній сфері..	249
18.4. Методи боротьби з корупцією в системі публічних фінансів.....	252
Перелік питань до самоконтролю знань.....	257
Рекомендована література.....	257
 Тема 19. Сучасне інформаційне забезпечення управління публічними фінансами України.....	 260
19.1. Сутність та завдання інформаційного забезпечення.....	260
19.2. Електронне урядування та електронна демократія.....	264
19.3. Сервіс «Дія».....	265
19.4. Портал Prozorro.....	269
Перелік питань до самоконтролю знань.....	272
Рекомендована література.....	272
 Тема 20. Контроль публічних фінансів.....	 274
20.1. Сутність, значення та завдання контролю.....	274
20.2. Види публічного фінансового контролю.....	275
20.3. Органи фінансового контролю за публічними фінансами та їх завдання.....	277
Перелік питань до самоконтролю знань.....	279
Рекомендована література.....	280
 Тема 21. Значення публічних фінансів у формуванні міжнародних економічних відносин.....	 281
21.1. Поняття та складові міжнародних економічних відносин.....	281
21.2. Структура і значення міжнародних фінансів.....	284
21.3. Міжнародна фінансова система.....	286
Перелік питань до самоконтролю знань.....	287
Рекомендована література.....	288

РОЗДІЛ 5. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

<i>Семінарське заняття 1. Публічні фінанси та їх значення для соціально-економічного розвитку держави...</i>	290
<i>Семінарське заняття 2. Нормативно-правове забезпечення публічних фінансів та їх ключові відмінності від державних і приватних.....</i>	293
<i>Семінарське заняття 3. Державна фінансова політика та механізм її реалізації.....</i>	297
<i>Семінарське заняття 4. Фіскальна та монетарна політика України.....</i>	300
<i>Семінарське заняття 5. Бюджетна система та державний бюджет України.....</i>	303
<i>Семінарське заняття 6. Державні публічні доходи та видатки. Оподаткування як інструмент мікроекономічної політики держави.....</i>	306
<i>Семінарське заняття 7. Місцеві фінанси у складі фінансової системи України. Бюджетна децентралізація.....</i>	312
<i>Семінарське заняття 8. Публічні фінанси у міжбюджетних відносинах.....</i>	317
<i>Семінарське заняття 9. Фонди цільових фінансових ресурсів на задоволення суспільних інтересів та фінансове вирівнювання.....</i>	320
<i>Семінарське заняття 10. Фінансово-кредитні інструменти публічних фінансів.....</i>	324
<i>Семінарське заняття 11. Платоспроможність, транспарентність і стійкість публічних фінансів.....</i>	328

<i>Семінарське заняття 12. Фінансовий менеджмент публічних фінансів.....</i>	<i>331</i>
<i>Семінарське заняття 13. Сучасне інформаційне забезпечення управління публічними фінансами України.....</i>	<i>335</i>
<i>Семінарське заняття 14. Контроль публічних фінансів та їх значення у формуванні міжнародних економічних відносин.....</i>	<i>338</i>
<i>Кейс «Фінансове забезпечення регіону».....</i>	<i>342</i>
ДОДАТКИ	
<i>Додаток А. Статистичні дані.....</i>	<i>350</i>
<i>Про авторів.....</i>	<i>382</i>

ПЕРЕДМОВА

*Політична воля, лідерство та
чесність є запорукою раціонального
та ефективного управління фінансами
публічного сектору.
Наталя Дмитрівна Маслій*

Фінансам публічного сектору належить вагоме місце у всіх країнах, оскільки на них припадає майже половина валового внутрішнього продукту. Вони забезпечують виконання: соціальної функції держави через фінансування багатьох важливих сфер життя населення (таких як освіта, охорона здоров'я, пенсійне забезпечення, соціальних захист, транспортна інфраструктура тощо); економічної функції через податки та інші обов'язкові платежі, впливаючи на економічні рішення підприємств та підприємців; фінансової функції, через забезпечення грошовими ресурсами реалізації загальних соціальних проблем з метою організації та підтримання функціонування фінансової системи країни; екологічної функції держави через охорону навколишнього середовища та раціональне використання природних відновлювальних і невідновлювальних ресурсів; гуманітарної функції через розвиток культури, науки і освіти, що виступає запорукою всебічного розвитку суспільства та інші. Тому формування ефективної системи фінансів публічного сектору є одним з ключових завдань сучасного етапу розвитку економік різних країн, зокрема України. В таких умовах значно зростає потреба у підготовці висококваліфікованих фахівців, які глибоко розуміють процеси розвитку публічних фінансів, можуть на практиці творчо застосовувати інструментарій управління ними.

Метою навчального посібника є формування наукового світогляду та сукупності знань і навичок використання наукових методів й інструментарію управління публічними фінансами з урахуванням здобутків вітчизняної та світової фінансової думки у сфері фінансів публічного сектору.

Головне завдання навчального посібника полягає у наданні студентам теоретичних та практичних навичок, необхідних у професійній діяльності.

Навчальний посібник містить 5 розділів. У 1-4 розділах викладено 21 теми, які дають уявлення про економічну сутність фінансів публічного сектору, нормативно-правову базу їх функціонування,

державну фінансову політику, структуру публічних фінансів, фонди задоволення суспільних потреб, фінансовий менеджмент, інформаційне забезпечення та контроль публічних фінансів. У 5 розділі представлені методичні вказівки до 14 семінарських занять та кейсу «Фінансове забезпечення регіону», виконання яких сприяє формуванню практичних навичок з аналізу, планування, організації та контролю фінансів публічного сектору.

Кожна тема навчального посібника представляє методичний комплекс та містить:

- структуру теми, терміни і основні поняття до теми, її короткий зміст, що є теоретичним вектором теми;

- предметний виклад систематизованого та узагальненого матеріалу, що підкріплений активними гіперпосиланнями і QR-кодами на відповідне нормативно-правове забезпечення й веб-портали та надає можливість сформувати базову теоретичну платформу знань;

- питання до самоконтролю знань, що дозволяє закріпити набуті теоретичні знання;

- список рекомендованої літератури, опрацювання якої поглиблює набуті знання.

Методичні вказівки до кожного семінарського заняття представляють аналітично-методичний комплекс і містять:

- методичні вказівки до організації процесу проведення семінарського заняття, зокрема мету заняття, перелік тем, які виносяться на нього, перелік задач і план, що є структурованим вектором такого заняття та дозволяє ефективно планувати та управляти часом;

- питання до обговорення, які допомагають визначити рівень засвоєння теоретичного матеріалу;

- практичне завдання, що дозволяє розвинути навички діагностики стану фінансових систем, визначення тенденцій, спостереження дії економічних законів та ефективного застосування різних методів управління фінансами публічного сектору із застосуванням сучасного інформаційного та програмного забезпечення для отримання та обробки даних;

- тематику реферативних робіт, які надають допомогу у реалізації творчого потенціалу студентів та поглиблюють сучасні теоретичні знання через пошук, оброблення та аналіз наукових, академічних та аналітичних джерел;

- завдання на самостійне опрацювання, що сприяє підтримці належного рівня знань та постійному підвищенню професійної підготовки.

У першому розділі навчального посібника розкрито економічну сутність фінансів публічного сектору, нормативно-правову базу їх функціонування, зокрема: визначено роль держави та її функції в економічному розвитку; розкрито природу публічних фінансів та їх призначення як елементу фінансової системи; окреслені ключові відмінності публічних, державних та приватних фінансів; розглянуто нормативно-правову базу функціонування публічних фінансів.

У другому розділі навчального посібника розкрито сутність державної фінансової політики та структуру державних публічних фінансів, зокрема: представлено засади державної фінансової, фіскальної і монетарної політик України та розподіл повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування, ключові фактори трансформації бюджетних видатків, особливості економічної діяльності держави на центральному та місцевому рівнях, принципи розподілу доходів між бюджетами різних рівнів, місце податків у формуванні публічних фінансів.

У третьому розділі навчального посібника розкрито місце публічних фінансів органів місцевого самоврядування та фондів задоволення суспільних потреб, зокрема: розкрито сутність процесів децентралізації в Україні та підходи до створення ефективної багаторівневої бюджетної системи, у рамках якої може бути забезпечено відповідне виконання функцій держави та публічної влади, враховуючи сучасний міжнародний досвід, з метою ефективного задоволення суспільних інтересів; акцентовано увагу на теоретичних і практичних аспектах надання капітальних трансфертів місцевим бюджетам, які мають забезпечувати поліпшення якості місцевого середовища та сприяти використанню внутрішніх (ендогенних) факторів самостійного розвитку територій.

У четвертому розділі навчального посібника розкрито сутність фінансового менеджменту, інформаційного забезпечення та контролю публічних фінансів, зокрема: представлені фінансово-кредитні інструменти управління фінансами публічного сектору із одночасним встановленням їх платоспроможності, транспарентності та стійкості; розглянуте сучасне інформаційне забезпечення управління публічними фінансами України та завдання органів фінансового контролю, яке формує основи ефективного використання ресурсів національної економіки, максимального врахування переваг та інтересів громадян і підприємців на національному та міжнародному рівнях.

У п'ятому розділі навчального посібника представлено розроблені методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи студентів, що сприятимуть формуванню практичних навичок застосування інструментарію ефективного управління фінансами публічного сектору. Виконання кейсу «Фінансове забезпечення регіону» спрямовано на набуття студентами практичних навичок з аналізу, планування, організації та контролю фінансів публічного сектору органів місцевого самоврядування із застосуванням економіко-математичних методів та моделей для вирішення фінансових завдань.

Узагальнені і систематизовані матеріали навчального посібника будуть корисними для студентів економічних спеціальностей, слухачам курсів підвищення кваліфікації і підприємцям.

Динамічний розвиток теорії і практики сфери фінансів публічного сектору вимагає гнучкості, адаптивності та постійних удосконалень. Автори виражають подяку рецензентам за надані коментарі та поради.

Тема 18

Фінансовий менеджмент публічних фінансів

Структура теми:

- 18.1. Сутність фінансового менеджменту публічних фінансів
- 18.2. Пріоритетні дії уряду у контексті державних стратегій
- 18.3. Проблеми і перспективи управління у публічній сфері
- 18.4. Методи боротьби з корупцією в системі публічних фінансів

Терміни і основні поняття до теми: фінансовий менеджмент, управління публічними фінансами, нормативно-правові інструменти управління публічними фінансами, державна стратегія.

Короткий зміст теми: Поняття і мета фінансового менеджменту публічних фінансів. Об'єкт, суб'єкти і предмет фінансового менеджменту публічних фінансів. Функції фінансового менеджменту у публічній сфері. Класифікація нормативно-правових інструментів управління публічними фінансами. Мета і складові елементи державних стратегій. Державні стратегії у сфері публічних фінансів. Проблеми в управлінні публічними фінансами та їх причини. Модель «належного управління публічними фінансами». Напрями підвищення ефективності управління публічними фінансами України

18.1. Сутність фінансового менеджменту публічних фінансів

Фінансовий менеджмент публічних фінансів — це сукупність загальних та спеціальних інструментів, які спрямовані на реалізацію управлінських функцій суб'єктами державної, комунальної та приватної форм власності задля ефективної реалізації функцій держави у всіх означених сферах.

Порівняльна характеристика суміжних дефініцій у сфері управління публічними фінансами за їхніми системними складовими подана у табл. 18.1.

Таблиця 18.1

Порівняльна характеристика суміжних дефініцій у сфері управління публічними фінансами за їхніми системними складовими

Складові	Бюджетний менеджмент	Державний фінансовий менеджмент	Фінансовий менеджмент у публічній сфері
Визначення	сукупність взаємопов'язаних дій (управлінських функцій), прийомів, методів та заходів, спрямованих на управління бюджетними ресурсами та відносинами, які виникають у процесі руху бюджетних потоків під час їхнього акумулювання (накопичення), розподілу та використання	сукупність інструментів впливу держави на формування й використання централізованих і децентралізованих фондів фінансових ресурсів, що перебувають у порядженні державних органів управління або підприємницьких структур державної форми власності	сукупність загальних та спеціальних інструментів (прийомів, методів, заходів, важелів та ін.), які спрямовані на реалізацію управлінських функцій суб'єктами державної, комунальної та приватної форм власності у вітчизняному та міжнародному правовому полі за умови чіткого законодавчого регламенту по відношенню до публічних фінансів (фінансових ресурсів та фінансових відносин) з метою ефективної реалізації функцій держави у всіх означених сферах
Мета управління	вироблення виважених та дієвих рішень щодо ефективного управління рухом бюджетними фінансами (ресурсами та відносинами) на всіх стадіях бюджетного процесу задля забезпечення його ефективності	вироблення рішень щодо управління державними фінансами (ресурсами та відносинами) у процесі їхнього руху та у межах структур державної форми власності, які його забезпечують, з метою збереження ефективності реалізації функцій держави за основними напрямками	вироблення рішень щодо управління публічними фінансами (ресурсами та відносинами) у процесі їхнього руху та у межах структур усіх форми власності, які його забезпечують, з метою збереження та підвищення ефективності реалізації усіх актуальних функцій держави, у тому числі у соціально-медичній, освітньо-культурній, миротворчій та інших публічних сферах
Суб'єкт управління	органи державної законодавчої та виконавчої влади і місцевого	фінансові державні органи на чолі з Міністерством фінансів України,	органи державної законодавчої та виконавчої влади і місцевого самоврядування, фінансові державні ор

Складові	Бюджетний менеджмент	Державний фінансовий менеджмент	Фінансовий менеджмент у публічній сфері
	самоврядування, фінансові державні органи	керівництво підприємницьких структур державної форми власності	гани, керівництво підприємницьких структур державної, комунальної, приватної форм власності, які є постійними або тимчасовими учасниками публічної сфери
Об'єкт управління	бюджетні ресурси та бюджетні відносини, діяльність державних органів, що приймають участь у бюджетній діяльності та бюджетному управлінні	державні фінанси (доходи та видатки державного бюджету, кошти державних цільових фондів, фінанси державного сектору економіки, державний борг, а також фінансові відносини між суб'єктами, які відповідають за рух державних фінансових ресурсів)	публічні фінанси (ресурси та відносини у рамках бюджетної системи; потоки ресурсів та фінансові відносини суб'єктів приватного і публічного (державного або комунального) секторів економіки, підприємницьких структур та фінансових установ з повною або частковою формою власності, суб'єктів у формі спеціальних (цільових) позабюджетних фондів, а також суб'єктів, що відповідають за благодійну діяльність на підтримку реалізації функцій держави
Предмет управління	бюджетний процес та управління ним при перерозподілі національного доходу	процес створення й використання фінансових ресурсів на рівні держави (бюджетний процес), органів місцевого самоврядування і підприємницьких структур державної форми власності	процеси формування (надходження), розподілення (використання (витрачання) фінансових ресурсів на рівні держави, органів місцевого самоврядування, підприємницьких структур державної та приватної форм власності, які на постійній або тимчасовій основі задіяні у реалізації функцій держави

Джерело: сформовано авторами на основі даних [3].

Метою фінансового менеджменту у публічній сфері є вироблення рішень щодо управління публічними фінансами у процесі їхнього руху

та у межах структур усіх форм власності, які його забезпечують. **Об'єктом** такого менеджменту є публічні фінанси, а до **суб'єктів** відносять органи державної влади і місцевого самоврядування, фінансові державні органи, керівництво підприємницьких структур державної, комунальної, приватної форм власності, які є постійними або тимчасовими учасниками публічної сфери.

Предметом фінансового менеджменту публічних фінансів є процеси утворення та розподілу публічних централізованих і децентралізованих фондів коштів, які є необхідними для виконання державою та місцевим самоврядуванням своїх функцій.

Фінансовий менеджмент у публічній сфері забезпечує виконання відповідних йому специфічних **функцій**, до яких відносяться:

— *прогнозування та стратегічне бюджетне планування* (результат — вироблені стратегії соціально-економічного розвитку держави та регіонів);

— *поточне бюджетне планування* (результат — загальнодержавний та місцеві бюджети, програми реалізації стратегій із зазначенням кошторисів напрямів);

— *оперативне фінансове планування* (результат — бюджетні розписи, плани доходів та видатків, плани асигнувань за їхніми видами та ін.);

— *облік виконання бюджетів*, який дозволяє оцінити стан визначеного об'єкта управління на певну дату з врахуванням певного проміжку часу;

— *контроль за виконанням бюджетів* може виступати у державній та громадській формах та є присутнім на всіх етапах бюджетного процесу.

Нормативно-правові інструменти управління публічними фінансами — механізми реалізації держави управлінських функцій з метою задоволення суспільних потреб через фонди публічних коштів. Такі інструменти можна **класифікувати** за наступними ознаками (рис. 18.1):

В умовах ліберальної економіки найбільш прийнятними є методи непрямого впливу на публічні фінанси, які розділяють залежно від функції управління:

1) *планування* (прогнозування, експертна оцінка, індикативне планування, програмно-цільовий, балансовий, нормативний, метод екстраполяції та ін.);

2) *організація* (інструктування, нормування, припис, адміністрування, облік, регулювання, координація, погодження, кадрове забезпечення та ін.);

Рис. 18.1. Класифікація нормативно-правових інструментів управління публічними фінансами

Джерело: сформовано на основі [4].

3) мотивація (матеріальної (штрафування, преміювання, заохочення, надбавки та ін.) та нематеріальної мотивації (кар'єрне зростання або пониження у посаді, догани, публічні подяки, переконання, примус та ін.);

4) контроль (формальна перевірка, вибіркова перевірка, суцільна перевірка, порівняння, логічне узагальнення, інвентаризація, експертна оцінка, зустрічні звірки, юридична оцінка та ін.).

Важливе місце в механізмі управління публічними фінансами відіграють інструменти складових таких фінансів (рис. 18.2).

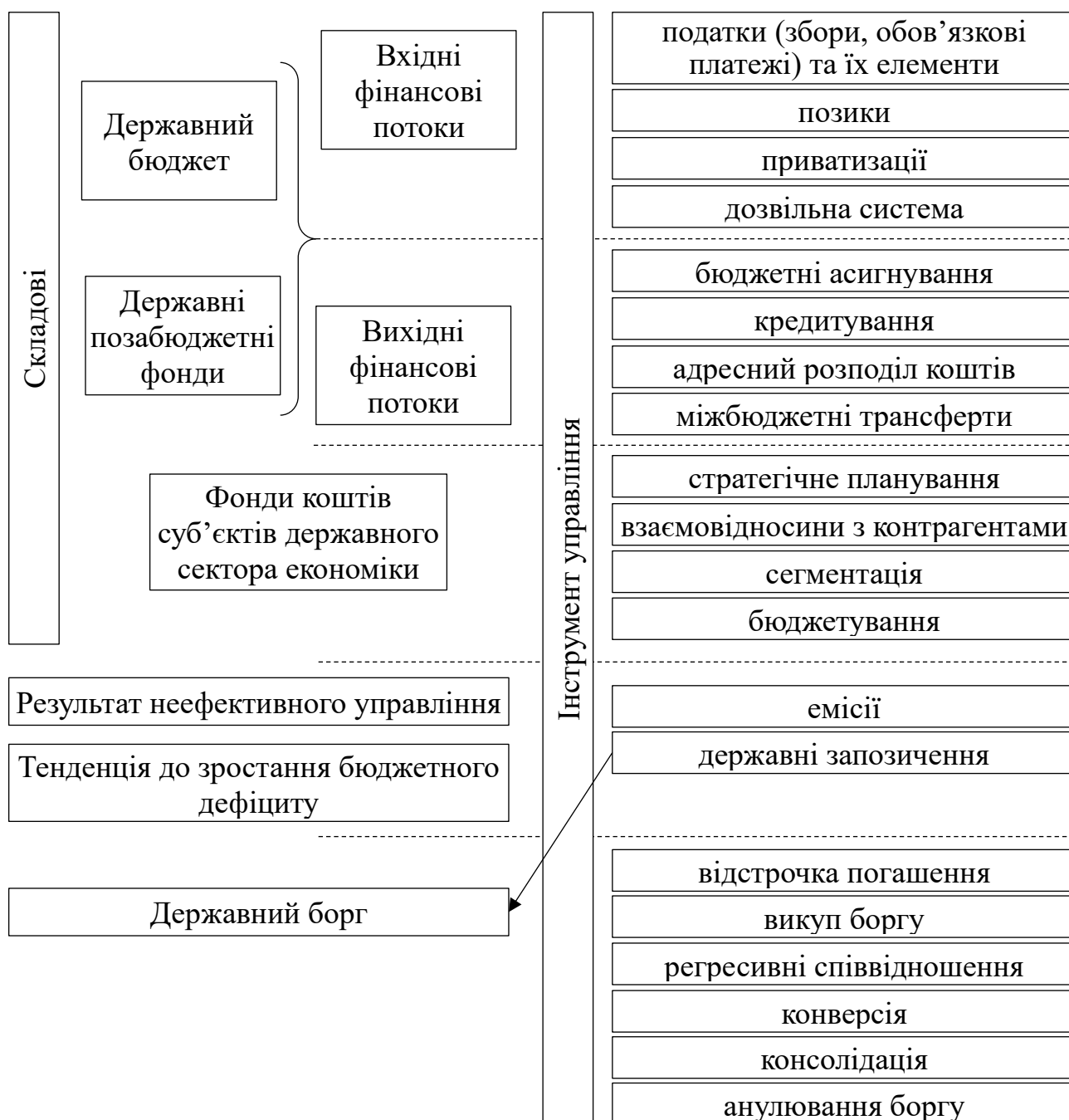

Рис. 18.2. Розподіл основних інструментів за складовою публічних фінансів

Джерело: сформовано на основі [11].

Наприклад, до інструментів, що використовують органи управління вхідними фінансовими потоками державного бюджету та державних позабюджетних фондів, можна віднести, зокрема, податки (збори, обов'язкові платежі). За рахунок такого інструменту відповідні органи управління мають можливість впливати на величину вхідних фінансових потоків централізованих фондів грошових коштів. А от фінансування використовується як інструмент управління вихідними фінансовими потоками зазначених фондів грошових коштів. До інструментів, які є найбільш вживаними у практиці управління підприємствами (установами, організаціями), відносяться: стратегічне планування, взаємовідносини з контрагентами та сегментація.

18.2. Пріоритетні дії уряду у контексті державних стратегій

Методологічне забезпечення управління публічними фінансами, відповідно до потреби покращення його нормативно-правового забезпечення, є невід'ємним елементом підвищення ефективності цього процесу. Насамперед, це нормативний документ, у якому визначаються стратегічні напрями розвитку сфери публічних фінансів та підходи до їх управління.

Державна стратегія — це нормативний документ, у якому визначаються стратегічні напрями розвитку господарських та підходи до управління ними. **Мета** державних стратегій — визначення завдань та інструментів для розв'язання соціальних проблем, підвищення рівня економічного потенціалу територій, продуктивності їх економіки, прибутковості бізнесу та доходів населення і, як наслідок, створення умов для загального підвищення соціальних стандартів, якості життя та розвитку бізнес-середовища. Виконання таких стратегій фінансується за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, а також інших джерел.

Складовими елементами державних стратегій є: результати аналізу соціально-економічного розвитку регіонів, характеристика основних проблем розвитку регіонів, основні пріоритети державної регіональної політики на відповідний період, стратегічні цілі та напрями розвитку регіонів, основні завдання розвитку регіонів та етапи їх виконання, очікувані результати реалізації.

Стратегія реформування державного управління України на 2022–2025 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.07.2021 р. № 831-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80#n9>

У державних стратегіях сфери публічних фінансів практикуються методики Міжнародного валютного фонду, Світового банку, на основі яких оцінюється результативність управління фінансовими потоками. Зараз в Україні **чинні державні стратегії у сфері публічних фінансів**: Стратегія реформування державного управління України на 2022–2025 роки, Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки та Національна економічна стратегія на період до 2030 року.

Стратегія реформування державного управління України на 2022–2025 роки полягає у вдосконаленні системи

державного управління, а результатом реалізації її повинна стати більш ефективна та підзвітна громадянам система державного управління, що працює в інтересах суспільства, забезпечує сталий розвиток країни та надає якісні послуги. Оцінити ефективність цієї стратегії можна буде в залежності від позиції України у різноманітних міжнародних рейтингах.

Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки спрямована на розвиток децентралізованої, конкурентоспроможної і демократичної країни. Реалізація проходить через досягнення стратегічних

Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#n11>

цілей: формування згуртованої країни в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах; підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів, розбудова ефективного багаторівневого врядування. Оцінка ефективності цієї стратегії розглядається через півтора року після завершення строку її дії та подається на розгляд Кабінету Міністрів України.

Національна економічна стратегія на період до 2030 року базується на забезпеченні національних інтересів та виконанні міжнародних зобов'язань України щодо переходу до сталого розвитку. Стратегія включає: подолання дисбалансів в економічній,

соціальній та екологічній сферах; перехід на «зелену економіку»; забезпечення партнерської взаємодії органів державної і місцевої влади, бізнесу, науки, освіти та організацій громадянського суспільства; продовження процесу децентралізації; високий рівень науки, освіти та охорони здоров'я та збереження національних культурних цінностей. Оцінка ефекту від запропонованих стратегією ініціатив буде сформована з використанням макроекономічної моделі загальної рівноваги у наступних стратегіях.

Правове регулювання є важливим напрямом підвищення ефективності управління публічними фінансами в рамках державної політики формування, використання та розподілу публічних фінансів. Відповідно до цього, доповнення положень зазначених стратегій управління публічними фінансами України може бути представлено пропозиціями в комплексі з іншими нормативно-правовими актами, що дасть можливість реалізовувати нові підходи в управлінні публічними фінансами в межах державної політики, спрямованої на ефективне формування, використання і перерозподіл державних та місцевих фінансів.

Національна економічна стратегія на період до 2030 року: постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>

18.3. Проблеми і перспективи управління у публічній сфері

Сутність управління публічними фінансами полягає в тому, що за будь-якого типу економічних відносин держава повинна забезпечувати фінансовими ресурсами загальносуспільні потреби, які неможливо забезпечити через ринкові відносини, і за допомогою правових засобів задовольнити публічні фінансові інтереси, що впливатиме на формування та використання приватних фінансів.

Аналіз управління публічними фінансами в Україні дає змогу виявити такі **основні проблеми**, які існують у цій сфері:

— значна неструктурованість та нечіткість нормативно-правової бази;

- відсутність єдиного простору адміністративно-правового регулювання управління публічними фінансами;
- відсутність чіткої і прозорої регламентації бюджетного адміністрування на законодавчому рівні;
- невпорядкованість управлінських відносин у сфері публічних фінансів;
- дублювання повноважень владних інституцій, бюрократизм та корупція;
- недосконалий судовий перегляд актів публічного адміністрування.

Необхідність реформування публічної адміністрації пов'язано також з невідповідністю чинної системи органів виконавчої влади та місцевого самоврядування до принципів демократії та європейських стандартів, надмірною централізацією їх. **Причини** існуючих проблем — неефективна організація діяльності міністерств; малораціональна система органів виконавчої влади на центральному рівні; неефективна організація публічної влади на регіональному та місцевому рівнях; неефективне місцеве самоврядування; відсутність паритетних засад у відносинах особи з такими органами.

Ці та інші недоліки правового забезпечення спонукали до спрямування наукової думки на розроблення і прийняття шляхів удосконалення, ураховуючи суперечливі тенденції. Одним із шляхів удосконалення є формування **моделі «належного управління публічними фінансами»**:

- забезпечення системності реформування публічного управління та публічних фінансів;
- перспективні форми стимулювання роботи персоналу — це створення спеціалізованої служби в органах, що управляють публічними фінансами, та введення спеціальних надбавок до окладу державного службовця;
- систематизація положень законодавчих і підзаконних нормативних актів щодо підстав і порядку притягнення до фінансової відповідальності;
- створення інтегрованої інформаційної системи управління публічними коштами як інформаційно-телекомунікаційної системи, що є частиною електронного урядування.

На основі цих висновків можна запропонувати такі **напрями підвищення ефективності** управління публічними фінансами в Україні (рис. 18.3):

Рис. 18.3. Види напрямів підвищення ефективності управління публічними фінансами в Україні

Джерело: сформовано на основі [1]

Запропоновані напрями підвищення ефективності управління публічними фінансами в нових економічних умовах відображають потребу зміни правового, інституційного, технологічного та організаційного середовища в Україні у процесі управління публічними фінансами, що зумовлене об'єктивною необхідністю враховувати зміни навколишнього середовища та гнучко реагувати на виклики, які постійно виникають у нових умовах функціонування національної та світової економіки. Перспективою подальших досліджень є оцінка інституційного середовища у сфері публічних фінансів у розвинутих країнах світу та впровадження зарубіжного досвіду в українські реалії.

18.4. Методи боротьби з корупцією в системі публічних фінансів

На сьогоднішній день корупція в системі публічних фінансів набирає все більших масштабів, та, безумовно, підриває не тільки економіку, але й державну безпеку України. Корумпована влада, судові

органи чи будь-які інші державні органи насамперед завдають шкоди суспільству, адже своїми діями не тільки порушують чітко встановлені норми права, але й дозволяють особам вчиняти суспільно-небезпечні дії, за які вони потім можуть відкупитися, щоб уникнути покарання. Дане суспільне явище негативно проявляється в використанні своїх повноважень посадовими особами, політичними діячами чи службовими особами задля отримання коштів з метою особистого збагачення.

Про запобігання корупції:
Закон України від
14.10.2014 р. № 1700-VII.
URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» **корупція** — це використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 зазначеного Закону, або на її вимогу

іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

Найбільш поширеними **формами корупції** вважаються:

1. *Хабарництво* — це сплата фіксованої суми, певного відсотка від контракту або будь — якої іншої послуги, за виконання якої сплачуються кошти. Хабарі використовуються або вимагаються для того, щоб прискорити, згладити або більш прихильно провести бюрократичні процедури, або щоб уникнути «тягаря» (наприклад, сплати податків, сплати за порушення правил дорожнього руху тощо). Хабарництво буває активне та пасивне. Активне хабарництво — це коли особа сама пропонує дати хабар, для отримання певного блага, прискорення процесів тощо. Пасивним хабарництвом вважається, коли особу просять про хабар, якщо вона хоче отримати належні послуги продукти діяльності належної якості тощо.

2. *Шахрайство* — поведінка, націлена на обман або введення в оману приватної або юридичної особи з метою особистої вигоди або вигоди третьої сторони; яка охоплює і хабарництво, і розтрату.

3. *Розкрадання* — умисне незаконне привласнення певним способом чужого майна на свою користь або користь інших осіб із корисливих мотивів з використанням посадового становища.

4. *Розтрата* — це ситуація, коли посадовець використовує державну установу систематично для того, щоб убезпечити та розширити власні приватні бізнес — інтереси. Наприклад: процеси неправомірної приватизації, коли державна власність переходить у приватні руки за ціною, яка нижча за ринкову.

5. *Вимагання* — примушування приватної або юридичної особи сплатити гроші або надати інші цінності в обмін на певні дії або бездіяльність.

6. *Непотизм* (дружба або «кумівство»), що призводить до виникнення несправедливих великих поступок під час укладання угод, призначення родичів, друзів на важливі посади, пільгової купівлі власності, доступу до твердих валют тощо. На пострадянському просторі сформувався особливий тип непотизму — «кумівство», під яким розуміють перевагу у наданні грошових коштів або іншого майна, працевлаштування, пільг, послуг, нематеріальних активів наближеним особам, друзям, родичам, з якими посадовець пов'язаний через напівродинні стосунки (обряд хрещення дитини).

7. *Зловживання* — зловживання владою або посадовим становищем, перевищення влади або посадових повноважень та інші посадові злочини, що вчиняються для задоволення корисливих чи інших особистих інтересів або інтересів інших осіб лобіювання.

8. *Лобіювання*, лобізм, (від англ. слова «lobby» — вестибюль, передпокій, кулуари) — будь-яка спроба індивідів чи груп інтересів вплинути на урядові рішення чи законодавчі ініціативи. В оригінальному значенні це поняття стосується зусиль щодо впливу на голосування законодавців, просуваючи інтереси у кулуарах, поза залом для голосувань. Політичного відтінку це поняття набуло в ХІХ ст. у США, тоді міністри й сенатори у вестибюлях готелів, де вони відпочивали, часто зустрічалися з виборцями, громадянами країни, вислуховували їхні прохання. Лобізм у якійсь формі притаманний будь-якій демократичній політичній системі, з тією різницею, що у США і деяких країнах Європи — це легалізована і зареєстрована діяльність, а в інших країнах прихована, яка здійснюється таємно і вважається формою корупції.

9. *Інше*: використання інформації, одержаної під час виконання посадових обов'язків, у корисливих чи інших особистих інтересах, необґрунтована відмова у наданні відповідної інформації, несвоєчасне

її надання, надання недостовірної чи неповної службової інформації; неправомірне втручання з використанням посадового становища у діяльність інших державних органів чи посадових осіб з метою перешкоджання виконанню ними своїх повноважень чи домагання прийняття неправомірного рішення. Корупційні діяння можуть бути вчинені також в інших формах, у тому числі в таких, що потребують додаткового визначення законодавством.

Ознаками корупційних діянь є:

- безпосереднє заподіяння шкоди авторитету чи іншим охоронюваним законом інтересам держави;
- наявність у особи умислу на вчинення дій (бездіяльність), які об'єктивно завдають шкоду охоронюваним законом інтересам держави;
- використання особою свого становища всупереч інтересам держави;
- корислива мета або інша зацікавленість особи;
- незаконне одержання особою благ (матеріальних та нематеріальних), послуг, переваг.

Методи боротьби з корупцією можна поділити на *превентивні* (ті, які застосовують ще до вчинення корупції та запобігають їй) і *каральні* (які застосовують уже після вчинення корупційного правопорушення задля запобігання наступним).

До превентивних належать методи, за допомогою яких держава створює такі умови в законодавстві чи в системі державної влади, економіки, бізнесу, що корупція стає неможливою або ж зводиться до мінімуму в тій чи іншій сфері суспільного життя.

Каральні методи — це, коли за корупційні злочини та правопорушення карають високою мірою покарання. Водночас і ці методи можна вважати певною мірою превентивними, оскільки вони запобігають учиненню корупції в майбутньому через страх покарання.

Якщо звернутися до практики деяких держав світу, то кожна з них обирає свої методи, які будуть ефективні саме в її суспільстві. Наприклад, у Нідерландах уживають таких заходів для боротьби з корупцією:

- 1) звітування міністра внутрішніх справ щодо питань виявлення корупції;
- 2) система моніторингу джерел виникнення корупції;
- 3) основна форма покарання — заборона працювати в органах державної влади та втрата соціальних гарантій, наприклад пенсії;
- 4) реєстрація випадків корупції, учинених чиновниками;
- 5) проведення розслідувань ЗМІ.

В основу боротьби з корупцією в Німеччині покладено реєстр корумпованих фірм. Фірми, унесені до цього реєстру, не дають державних замовлень.

У Сінгапурі створено бюро з розслідування випадків корупції та використовують:

- 1) щорічну звітність урядовців;
- 2) жорсткі покарання (були розслідування, ініційовані навіть проти близьких родичів прем'єр-міністра Сінгапуру);
- 3) міністрам і суддям установлено плату в розмірі 100 тис. дол. США на місяць.

В Україні за **вчинення корупційних правопорушень** встановлено кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальності в установленому законом порядку. Відомості про осіб, яких притягнуто до відповідальності за вчинення корупційних правопорушень, у триденний строк з дня набрання відповідним рішенням суду законної сили, притягнення до цивільно-правової відповідальності, накладення дисциплінарного стягнення заносяться до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення, що формується та ведеться Міністерством юстиції України.

Міжнародний досвід засвідчує, що створення нових антикорупційних органів (як правило, невеликих за розміром) є ефективнішим та швидшим, ніж реформування вже існуючих. Ефективна система має включати такі елементи: запобігання корупції, її розслідування та притягнення до відповідальності (рис. 18.4).

Розділом II Конвенції ООН проти корупції **основними заходами щодо запобігання корупції** визначено: формування політики; створення органів із запобігання корупції; формування доброчесної публічної служби (прозорі конкурси, достатнє фінансове забезпечення, справедливість і здібності, етичні стандарти поведінки); прозорі державні закупівлі та управління фінансами; незалежність судових органів та органів прокуратури; прозора робота приватного сектору; участь суспільства (залучення громадян до процесу ухвалення рішень, доступ до інформації, формування атмосфери несприйняття корупції).

Одним із інструментів боротьби з корупцією є формування системи забезпечення прозорості публічних фінансів. Така система сприяє наданню точної та своєчасної інформації всім користувачам, формуванню відповідального уряду та недопущення зловживань з боку влади.

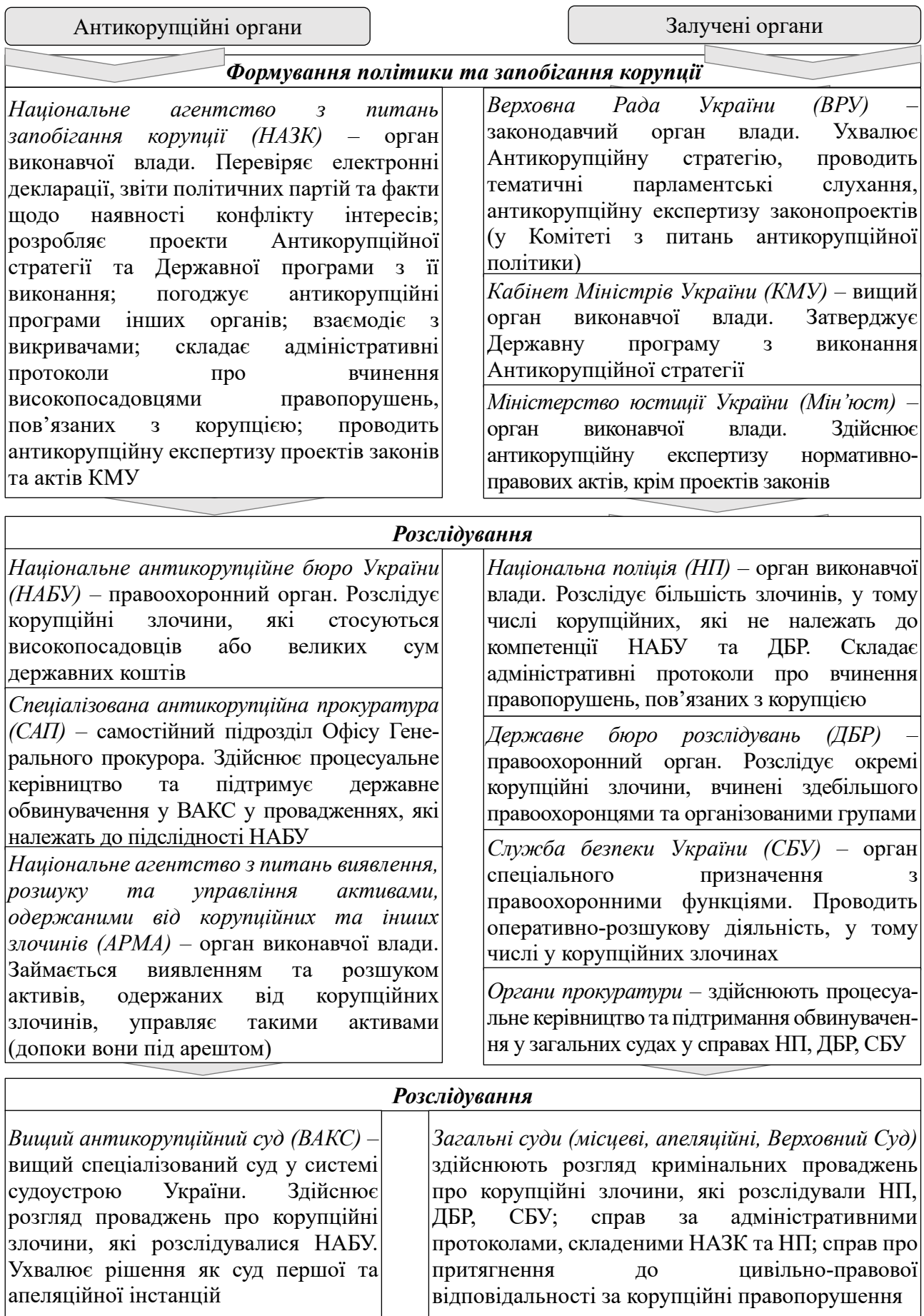

Рис. 18.4. Система антикорупційних органів України

Джерело: складено на основі даних [13].

Перелік питань до самоконтролю знань

1. Що таке «фінансовий менеджмент публічних фінансів» і яка його мета?
2. Назвіть об'єкт, суб'єкти і предмет фінансового менеджменту публічних фінансів.
3. Які є функції фінансового менеджменту у публічній сфері?
4. Як можна класифікувати нормативно-правові інструменти управління публічними фінансами?
5. Яка мета і які складові елементи державних стратегій?
6. Назвіть чинні державні стратегії України у сфері публічних фінансів.
7. Які існують проблеми в управлінні публічними фінансами?
8. Назвіть причини існуючих проблем в управлінні публічними фінансами.
9. Які складники моделі «належного управління публічними фінансами»?
10. Які напрями підвищення ефективності управління публічними фінансами України виокремлюють?

Рекомендована література

1. Бліщук К. М., Козак І. І. Ефективність управління публічними фінансами в нових економічних умовах. *Ефективність державного управління*. 2020. № 2 (63). С. 201–214. DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.63.2020.212676>.
2. Винниченко Н.В. Публічний фінансовий менеджмент: проблеми визначення сутності та сфери застосування. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. № 11. С. 21–26. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2019.11.1>.
3. Христенко Л. М., Чорна О. Ю. Публічні фінанси та фінансовий менеджмент у публічній сфері: сутність понять, відмінні риси та особливості системних складових. *Вісник східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2020. № 2 (258). С. 96–102. DOI: <https://doi.org/10.33216/1998-7927-2020-258-2-96-102>.

4. Клімова С. М. Організаційно-правові основи управління публічними фінансами в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2018. 559 с.

5. Галіцина Н. В. Інструменти адміністративно-правового механізму реалізації концепції соціальної держави: вихідні положення. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. № 6. С. 40–45. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nvkhdu_jur_2015_6%282%29__12.pdf (дата звернення: 21.04.2021).

6. Шолкова Т. Б. Поняття та значення управління публічними фінансами. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2019. № 15. С. 143–151. DOI: <https://doi.org/10.33244/2521-1196.15.2019.143-151>.

7. Стратегія реформування державного управління України на 2022–2025 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.07.2021 р. № 831-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80#n9> (дата звернення: 21.04.2021).

8. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#n11> (дата звернення: 21.04.2021).

9. Національна економічна стратегія на період до 2030 року: постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179> (дата звернення: 21.04.2021).

10. Маслій Н. Д., Дідик А. О. Інструменти стимулювання персоналу в процесі підвищення ефективності діяльності підприємств та банків. *Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи* : зб. матеріалів IV міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 16–17 травня 2017 р.). Одеса, 2017. С. 137–140. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/11469/1/137-140%2b.pdf> (дата звернення: 21.04.2021).

11. Хомутенко А. В. Методичний інструментарій управління державними фінансами. *Проблеми економіки*. 2018. № 2 (36). С. 350–356. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2018-2_0-pages-350_356.pdf (дата звернення: 21.04.2021).

12. Транспарентність публічних фінансів — протидія корупції: монографія / за заг. ред. І. О. Школьник, Т. Г. Савченка. Суми : Ярославна. 2018. 186 с.

13. Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/> (дата звернення: 21.04.2021).

14. Актуальні проблеми фінансового управління: глобальні тенденції і національна практика / за ред. Т. І. Єфіменко. К. : ДННУ «Академія фінансового управління», 2018. 496 с.

Семінарське заняття 13

Сучасне інформаційне забезпечення управління публічними фінансами України

Мета семінару	засвоєння студентами навчального матеріалу з тем: Тема 19. Сучасне інформаційне забезпечення управління публічними фінансами України 19.1. Сутність та завдання інформаційного забезпечення 19.2. Електронне урядування та електронна демократія 19.3. Сервіс «Дія» 19.4. Портал Prozorro
Задачі семінару	— опрацювання основного навчального матеріалу із поданої теми; — аналіз додаткових літературних джерел стосовно питань, що виносяться на семінарське заняття; — формування системи навичок та умінь студентів у контексті досліджуваної тематики; — виявлення напрямів практичного застосування отриманих теоретичних знань; — оцінювання рівня підготовки студентів в межах семінарського заняття з метою подальшого стимулювання їхньої навчальної активності.
План семінару	1. Обговорення питань. 2. Вирішення практичного завдання. 3. Виступи із реферативними роботами. 4. Завдання до наступного семінарського заняття.

1. Питання до обговорення:

1. Розкрийте сутність інформаційного забезпечення процесу управління публічними фінансами.

2. Назвіть особливості інформації в управлінні публічними фінансами.

3. Охарактеризуйте складові системи інформаційного забезпечення.
4. Визначте мету синхронізації інформаційної бази публічних фінансів.
5. Назвіть програми підвищення ефективності та прозорості публічних фінансів в Україні і основну їх сутність.
6. Дайте визначення терміну «електронне урядування».
7. Дайте визначення терміну «електронна демократія».
8. Назвіть мету створення сервісу «Дія» та послуги, які доступні в ньому.
9. Назвіть мету створення електронної системи публічних закупівель «Prozorro».
10. Охарактеризуйте етапи початку роботи постачальника та замовника в системі «Prozorro».

2. Практичне завдання:

Міністерство фінансів України.
Spending: єдиний веб-портал
використання публічних коштів.
URL: <https://spending.gov.ua/new/disposers>

Проаналізувати п'ять договорів щодо використання публічних коштів одного із запропонованих у табл. 17 розпорядників бюджетних коштів. Для аналізу використовувати дані Єдиного веб-порталу використання публічних коштів «Spending». Результати аналізу представити у вигляді табл. 18. Зробити висновки.

Таблиця 17. Перелік запропонованих для аналізу розпорядників бюджетних коштів

Повна назва розпорядника бюджетних коштів	ЄДРПОУ
Міністерство фінансів України	00013480
Міністерство економіки України	37508596
Національний банк України	00032106
Державна аудиторська служба України	40165856
Державна казначейська служба України	37567646
Державна фіскальна служба України	39292197
Пенсійний фонд України	00035323
Державна служба якості освіти України	41896851
Міністерство цифрової трансформації України	43220851
Міністерство охорони здоров'я України	00012925

Таблиця 18. Аналіз використання публічних коштів

(зазначити повну назву розпорядника бюджетних коштів та код ЄДРПОУ)

Номер та дата договору	Контрагент	Предмет договору	Процедура закупівлі	Вартість договору	Специфікація

3. Тематика реферативних робіт:

1. Тенденції переходу України до електронного врядування.
2. Планування закупівлі та звітність як складові процесу управління публічними фінансами.
3. Акредитовані електронні торговельні майданчики.

4. Завдання на самостійне опрацювання:

1. Основні поняття системи публічних закупівель: «Тендерний комітет», «Уповноважена особа (особи)». Їх загальна характеристика.
2. Правила і строки оприлюднення оголошень про закупівлі: основні позиції, які підлягають обов'язковому оприлюдненню.
3. Підготуватись до питань семінарського заняття 14 відповідно до плану та зібрати статистичні дані показників, перелік яких наведено у табл. 14 до нього.

n.maslii@onu.edu.ua
maslii.natalia@gmail.com
+38-098-883-49-51

Наталія Дмитрівна Маслій — доктор економічних наук, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин факультету міжнародних відносин, політології та соціології, голова Ради молодих вчених Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Автор понад 200 публікацій наукового та навчально-методичного характеру з актуальних проблем економіки, фінансів, міжбюджетних відносин, розвитку інфраструктури, інтеграції, інтеграційних форм діяльності підприємств та інших економічних процесів та сфер діяльності на різних економічних рівнях. Є автором навчально-методичних посібників «Маркетинг» та «Бухгалтерський облік».

З 2021 року голова Ради молодих вчених при Одеській обласній державній адміністрації, член редакційної колегії фахового наукового видання та міжнародних науково-практичних конференцій, учасник стипендіальної наукової програми «Odessa Fellowship» (Німеччина, м. Регенсбург). Лауреат стипендії Кабінету Міністрів України для молодих вчених на 2020–2022 роки.

Активно співпрацює з науковцями Вільного університету Берліну (Німеччина), Ризького технічного університету (Латвія), Державного професійного інституту ім. проф. Станіслава Тарновського в Тарнобжегу (Польща).

ma-demyanchuk@onu.edu.ua
ma-demyanchuk@ukr.net
+38-068-334-29-34

Марина Афанасіївна Дем'янчук — доктор економічних наук, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Автор понад 200 публікацій наукового та навчально-методичного характеру з актуальних проблем соціально-економічного розвитку, економічних процесів сфери фінансів, банківської справи та страхування, економетричного моделювання, інформаційно-комунікаційних технологій, збалансованого розвитку підприємств, глобалізації, інформатизації, фінансової та страхової екосистем, інших економічних процесів різних сфер діяльності. Є автором навчальних посібників «Казначейська справа», «Страхування», «Управління потенціалом підприємства зв'язку» та практикуму «Страхові послуги».

Член редакційної колегії фахового наукового видання та міжнародних науково-практичних конференцій. У 2019 році брала участь у міжнародних наукових проєктах Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (ESCAP) United Nations. У 2021 році учасник та спікер проєкту Ради молодих вчених при Міністерстві освіти і науки України «Школа молодого науковця». У 2019 та 2021 роках переможець конкурсу на отримання стипендії молодих вчених Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Навчальне видання

МАСЛІЙ Наталя Дмитрівна
ДЕМ'ЯНЧУК Марина Афанасіївна

ФІНАНСИ ПУБЛІЧНОГО СЕКТОРУ
українські реалії та світовий досвід

Начальний посібник

Надруковано в авторській редакції з готового оригінал-макета

Завідувачка редакції *Т. М. Забанова*
Дизайн обкладинки *О. А. Кунтарас*

Формат 60 × 84 / 16. Ум. друк. арк. 22,32. Тираж 300 прим. Зам. № 260 (30).

Видавництво і друкарня «Астропринт»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1373 від 28.05.2003 р.
65091, м. Одеса, в. Разумовська, 21
Телефон: (0482) 37-14-25, 33-07-17 (048) 7-855-855
email: astro_print@ukr.net
www.astroprint.ua; www.stranichka.in.ua